

Enkele interessante nachtvindersoorten uit het departement Vendée in Frankrijk, september 1997 (Lepidoptera)

Marcel Faquaet

Abstract. Some interesting moth species from the department Vendée in France, September 1997 (Lepidoptera)

The author observed 121 moth species during a visit from 10 to 22 September 1997 to the French department Vendée. The three localities are shortly characterised and the 34 most interesting species are commented.

Résumé. Quelques espèces d'Hétérocères intéressants du département de Vendée, septembre 1997 (Lepidoptera)

L'auteur a passé une douzaine de jours, du 10 au 22 septembre 1997, dans le département Vendée en France pour y observer des papillons de nuit. Durant cette période assez brève et assez tardive il a observé 121 espèces d'Hétérocères. Il donne une courte description des trois localités visitées. Suit une liste des 34 espèces les plus intéressantes.

Key words: Heterocera - Vendée - faunistics.

Faquaet, M.: Bourgondisch Kruis 15, B-9230 Wetteren.

Inleiding

Tussen 10 en 22 september 1997 bezocht ik het Franse departement Vendée aan de Atlantische kust, waar een submediterraan klimaat heerst. Nachtelijke temperaturen rond 18°C maakten de waarneming van in totaal 121 soorten nachtvinders mogelijk. De 35 meest interessante daarvan worden hier besproken.

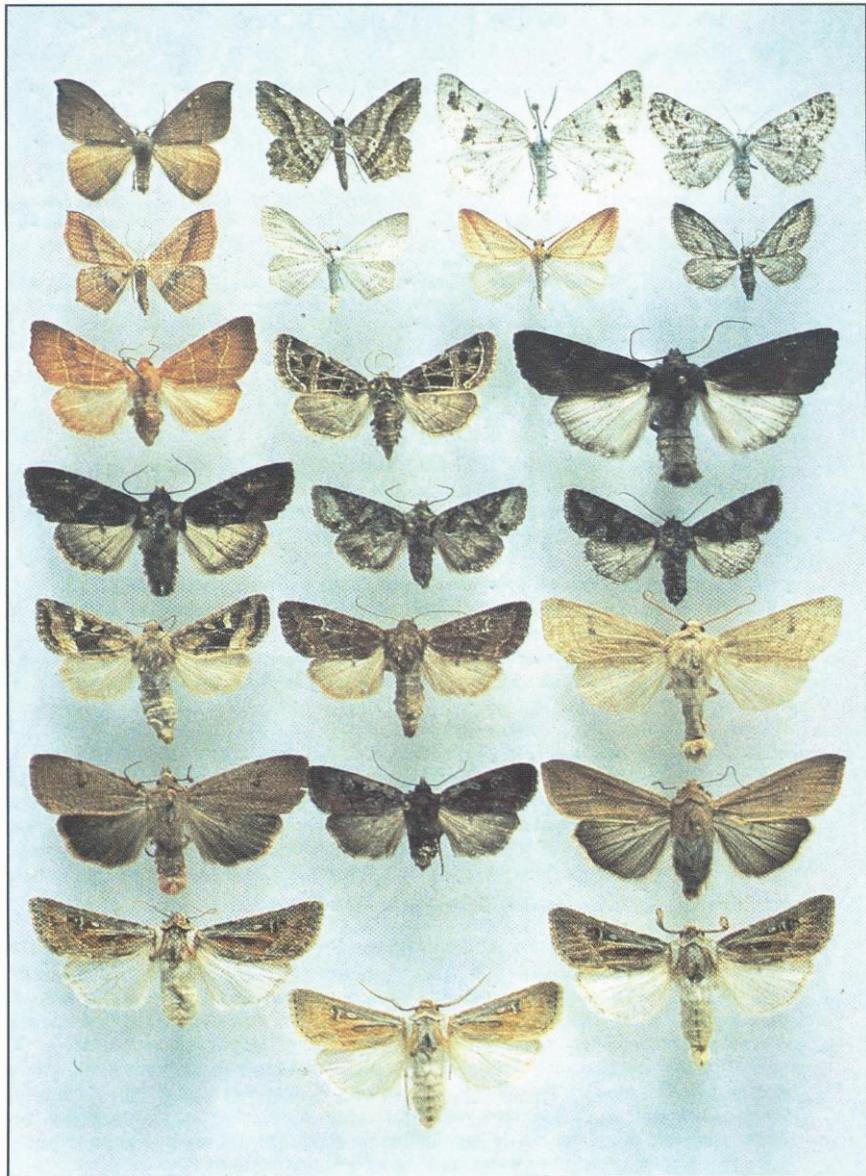
De nachtvinders werden op volgende drie plaatsen waargenomen:

1. Forêt d'Aizenay: loofbos (420 ha) met grote percelen heide (*Calluna vulgaris*), verspreide struikjes *Ulex minor* en enkele steeneiken (*Quercus ilex*). Het bos is normaal 's nachts afgesloten. Ik had echter een toelating verkregen van de heer G. Chevolleau om er nachtvinders te observeren. De lamp werd opgesteld dicht bij een heideterrein van ongeveer 5 ha.

2. Forêt domaniale d'Olonne: loofbos (ca. 420 ha) met hoofdzakelijk steeneik (*Quercus ilex*), verder zomereik (*Quercus robur*), beuk (*Fagus sylvatica*), berk (*Betula pendula*), populier (*Populus* sp.), spar (*Picea* sp.) en den (*Pinus* sp.). De toegang tot dit bos is 's nachts ook verboden. De heer C. Perrein verleende echter een toelating voor wetenschappelijk onderzoek. De nachtvinderwaarneming gebeurde hier aan de bosrand, op een breed pad dat toegang verschafft tot een prachtig vogelreservaat met uitgestrekte moerassen.

3. La Gachère: duinenstrook tussen de dorpen Brem-sur-Mer en Brétignolles-sur-Mer, op bepaalde plaatsen meer dan 100 m breed, op andere slechts 10 à 15 m. Deze duinen zijn op geen enkel punt te vergelijken met de duinen aan de Belgische kust. De plantengroei is er totaal anders: op lagere plaatsen een tapijt van rozenkransje (*Antennaria dioica*) en hogerop de blauwe zeedistel (*Eryngium maritimum*). Ook hazestaart (*Lagurus ovatus*) komt er veelvuldig voor. Dieper in het binnenland groeien zeeden (*Pinus pinaster*) en steeneik (*Quercus ilex*). Nog wat verder ligt het bos van Olonne. Het grootste deel van dit gebied bestaat uit natuurreervaat. Een toelating voor onderzoek werd eveneens van de heer C. Perrein verkregen. De nachtvinderwaarneming vond plaats op een zeer breed wandelpad dat tot aan de Atlantische Oceaan loopt.

Plaat 1

Enkele interessante nachtvlindersoorten uit het departement Vendée

(Systematiek en nomenclatuur volgens Karsholt & Razowski 1996)

1. *Watsonalla uncinula* Borkhausen (fig. 1): zeer zeldzaam te Olonne-sur-Mer en La Gachère. Deze Zuid-Europese soort is bekend van Frankrijk, Spanje en Italië. Ze kent 3 à 4 generaties per jaar, van januari tot november (Bertaccini, Fiumi & Provera 1997, Marini & Trentini 1986). De rups leeft op steeneik (*Quercus ilex*).

2. *Godonella aestimaria* Hübner (fig. 2): 2 ex. te La Gachère. De soort heeft twee generaties per jaar: april-mei en juli-september (Teobaldelli 1976). De rups leeft op tamarinsk (*Tamarix* sp.).

3. *Pachycnemia hippocastanaria* Hübner: vrij algemeen te Aizenay. De rups leeft op struikheide (*Calluna* sp.).

4. *Fagivorina arenaria* Hufnagel: 1 ex. te La Gachère op 14 september. Deze Midden-Europese soort is lokaal en zeldzaam (Fajčík & Slamka 1996). De rups leeft op verschillende soorten loofbomen.

5. *Semiaspilates ochrearia* Rossi: alleen te La Gachère. De rups leeft o.a. op peen (*Daucus carota*).

6. *Dyscia fagarria* Thunberg (fig. 3-4): Op 17 september 3 ex. te La Gachère. Langs de Atlantische kust vliegt f. *albidaria* Staudinger. De rups leeft op struikheide (*Calluna vulgaris*).

7. *Cyclophora puppillaria* Hübner: op 19 en 20 september telkens 1 ex.. De rups leeft eveneens op steeneik (*Quercus ilex*).

8 *Scopula imitaria* Hübner (fig. 5): op de drie plaatsen waargenomen. De rups leeft op braam (*Rubus* sp.), rolklaver (*Lotus* sp.) en bosrank (*Clematis* sp.).

9. *Scopula emutaria* Hübner (fig. 6): 2 ex. te Olonne-sur-Mer en 1 ex. te La Gachère. De rups leeft volgens Fajčík & Slamka (1996) op Engels gras (*Armeria maritima*), een plantje dat men overal in de duinen kan aantreffen.

Legende van plaat 1 (allemaal Frankrijk, Vendée)

1. *Watsonalla uncinula* Borkhausen, La Gachère 20.IX.1997
2. *Godonella aestimaria* Hübner, La Gachère 14.IX.1997
3. *Dyscia fagarria* Thunberg ♂, La Gachère 17.IX.1997
4. idem ♀
5. *Scopula imitaria* Hübner, Olonne-sur-Mer 16.IX.1997
6. *Scopula emutaria* Hübner, Olonne-sur-Mer 16.IX.1997
7. *Rhodometra sacraria* Linnaeus, La Gachère 17.IX.1997
8. *Eupithecia phoeniceata* Rambur, La Gachère 20.IX.1997
9. *Aethmia centrago* Haworth, La Gachère 19.IX.1997
10. *Leucoclaena oditis* Hübner, La Gachère 19.IX.1997
11. *Aporophyla nigra* Haworth, La Gachère 20.IX.1997
12. *Dryobotodes monochroma* Esper, La Gachère 20.IX.1997
13. *Dryobotodes roboris* Boisduval, La Gachère 20.IX.1997
14. *Dryobotodes tenebrosa* Esper, La Gachère 20.IX.1997
15. *Luperina dumerillii* Duponchel, Aizenay 11.IX.1997
16. *Luperina dumerillii* f. *desyllesi* Boisduval, Aizenay 11.IX.1997
17. *Hydraecia osseola* Staudinger, Olonne-sur-Mer 16.IX.1997
18. *Xestia castanea* Esper, La Gachère 19.IX.1997
19. *Xestia agathina* Duponchel, Aizenay 18.IX.1997
20. *Mythimna unipuncta* Haworth, Olonne-sur-Mer 16.IX.1997
21. *Agrotis grisea* Rambur ♂, La Gachère 17.IX.1997
22. *Agrotis grisea* Rambur ♀, La Gachère 14.IX.1997
23. *Agrotis grisea* Rambur ♂, La Gachère 10.IX.1997

10. *Rhodostrophia vibicaria* Clerck: La Gachère 1 ex. op 14 september. De rups leeft op wikke (*Vicia* sp.) en andere vlinderbloemigen (Fabaceae).
11. *Rhodometra sacaria* Linnaeus (fig. 7): 1 ex. van dit trekvlindertje op elk van de drie plaatsen. De rups leeft volgens Fajčík & Slamka (1996) o.a. op zuringsoorten (*Rumex* sp.).
12. *Eupithecia phoeniceata* Rambur (fig. 8): enkel te La Gachère, talrijk. De rups leeft op jeneverbes (*Juniperus phoenicea*) (Kirby 1903).
13. *Cryphia algae* Fabricius: te Aizenay en La Gachère. De rups leeft op algen, vooral boomalgen.
14. *Catocala dilecta* Hübner: 2 ex. te Olonne-sur-Mer op stroop. De rups leeft op eik (*Quercus* sp.).
15. *Catocala elocata* Esper: 1 ex. te Olonne-sur-Mer op stroop. De rups leeft op populier (*Populus* sp.) en wilg (*Salix* sp.).
16. *Macdunnoughia confusa* Stephens: zeldzaam op de drie plaatsen. De rups leeft op allerlei lage planten.
17. *Helicoverpa armigera* Hübner: zeldzame trekvlinder, slechts 1 ex. te La Gachère op 20 september. De rups leeft op allerlei planten (o.a. geranium, tomaat).
18. *Mormo maura* Linnaeus: op de drie plaatsen, zowel op licht als op stroop. De rups leeft op verschillende soorten loofbomen, olm (*Ulmus* sp.), wilg (*Salix* sp.), berk (*Betula* sp.), populier (*Populus* sp.) enz.
19. *Aethmia centrago* Haworth (fig. 9): 1 ex. te La Gachère op 19 september. Volgens Fiumi & Camporesi (1988) is *centrago* een mediterrane soort. De rups leeft op es (*Fraxinus excelsior*).
20. *Xanthia ocellaris* Borkhausen: 1 ex. te La Gachère op 20 september. De rups leeft aanvankelijk in de katjes van populier (*Populus* sp.) en later op de bladeren. Er staan slechts weinig populieren in deze streek, vandaar de zeldzaamheid van de soort in Vendée.
21. *Leucochlaena oditis* Hübner (fig. 10): uitsluitend te La Gachère. De soort vloog zeer vroeg in de nacht. Volgens Skinner (1984) is de soort in Engeland te vinden op grazige glooiingen met rotsen langs de kust. Zulke rotsen zijn er niet te La Gachère. De rups leeft op verschillende soorten grassen (Gramineae).
22. *Aporophyla nigra* Haworth (fig. 11): 2 ex. te Aizenay en tamelijk gewoon te La Gachère. De rups leeft op verschillende soorten lage planten, o.a. struikheide (*Calluna vulgaris*) en grassen (Gramineae).
23. *Dryobotodes monochroma* Esper (fig. 12): zeldzaam te Olonne-sur-Mer en La Gachère. De rups leeft op steeneik (*Quercus ilex*).
24. *Dryobotodes roboris* Boisduval (fig. 13): enkele ex. te Aizenay en La Gachère. De rups leeft op steeneik (*Quercus ilex*).
25. *Dryobotodes tenebrosa* Esper (fig. 14): op de drie plaatsen zeldzaam. De rups leeft op steeneik (*Quercus ilex*).
26. *Luperina dumerillii* Duponchel (fig. 15-16): gewoon te Aizenay, zeldzaam te Olonne-sur-Mer en zeer zeldzaam te La Gachère. Op deze laatste plaats 1 ex. van f. *desyllesi* Boisduval (fig. 16). Deze zeldzame vorm is volgens South (1973) te vinden in het noorden van Frankrijk en in Engeland. De rups leeft aan de wortels van grassen (Gramineae).
27. *Hydraecia osseola* Staudinger (fig. 17): 1 ex. te Olonne-sur-Mer op 16 september. Fiumi & Camporesi (1988) vermelden de soort van de Atlantische kust in Frankrijk. De rups leeft aan de wortels van heemst (*Althaea officinalis*).
28. *Mythimna litoralis* Curtis: uitsluitend te La Gachère. De rups leeft op duinplanten zoals strandhaver (*Ammophila arenaria*).

29. *Mythimna l-album* Linnaeus: vrij zeldzaam te Aizenay en te Olonne-sur-Mer, erg gewoon te La Gachère op 19 september (misschien trekvlinders?). De rups leeft op verschillende soorten grassen (Gramineae).

30. *Mythimna unipuncta* Haworth (fig. 20): 1 ex. van deze zeldzame trekvlinder te Olonne-sur-Mer op 16 september. De rups leeft op verschillende soorten grassen (Gramineae).

31. *Xestia castanea* Esper (fig. 18): Enkele ex. zowel te Aizenay als te La Gachère, op stroop en op licht. De rups leeft op struikheide (*Calluna vulgaris*).

32. *Xestia agathina* Duponchel (fig. 19): alleen te Aizenay. De rups leeft op struikheide (*Calluna vulgaris*).

33. *Agrotis trux* Hübner: op de drie plaatsen, het meest talrijk te Olonne-sur-Mer, ongeveer evenveel mannetjes als wijfjes. De rups leeft op verschillende soorten lage planten.

34. *Agrotis graslini* Rambur (fig. 21-23): alleen te La Gachère, maar daar gewoon, hoofdzakelijk mannetjes. Deze variabele soort is gebonden aan duinen (Calle 1982, Fibiger 1990). De rups leeft o.a. op weegbree (*Plantago* sp.), scabiosa (*Scabiosa* sp.) en zuring (*Rumex* sp.).

Dankwoord

Voor de toelating om nachtvlinders te mogen observeren wens ik de volgende heren te bedanken: G. Chevolleau (Aizenay), het Forêt d'Aizenay en Dr. C. Perrein (Nantes), Forêt domaniale d'Olonne en de duinen te La Gachère.

Bibliografie

- Bertaccini, E., Fiumi, G. & Provera, P., 1997. Bombici e Sfingi d'Italia. Lepidoptera Heterocera. Vol. II. Ed. Natura, G. Russo, Monterenzio, Bologna.
Calle, J. A., 1982. Noctuidos españoles. Ed. Neografis, Madrid.
Fajčík, J. & Slámková, F., 1996. Die Schmetterlinge Mitteleuropas. Band I. Concordia Trading, Bratislava.
Fibiger, M., 1990. Noctuidae europaea. Vol. I. Noctuinae I. Entomological Press, Sorø.
Fiumi, G. & Camporesi, S., 1988. I Macrolepidotteri. Società per gli studi naturalistici della Romagna, Forlì.
Kirby, W. F., 1903. The Butterflies and Moths of Europe. Cassell & Co. Ltd., London.
Marini, M. & Trentini, M., 1986. I Macrolepidotteri dell'appennino lucchese. Arti Grafiche Tamari, Bologna.
Karsholt, O. & Razowski, J., 1996. The Lepidoptera of Europe, a distributional checklist. Apollo Books, Stenstrup.
Skinner, B., 1984. Colour Identification Guide to Moths of the British Isles. Viking, Penguin Books Ltd., Harmondsworth.
South, R., 1973. The Moths of the British Isles. Series One. Frederick Warne & co., London.
Teobaldelli, A., 1976. I Macrolepidotteri del Maceratese e dei Monti Sibillini (Appennino Umbro-Marchigiano). Typografia Porziuncola, Assisi.